

ตอนที่ ๓

บทความวิชาการเกี่ยวกับ
การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

Academic Articles on Countering Corruption

ทุจริตคอร์รัปชันกับประเด็นทางวัฒนธรรม*

ศิริลักษณ์ คอมันตร์ และคณะ**

บทคัดย่อ

ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน มักมีผู้กล่าวว่าเป็นเรื่องของวัฒนธรรม โดยมีตัวอย่างกรณีศึกษาจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันนั้นเกี่ยวข้องกับประเด็นทางวัฒนธรรมและภาวะทางสังคม อย่างไรก็ดี ยังมีการศึกษาไม่มากนัก ที่นำประเด็นทางด้านวัฒนธรรมกับปัญหาทุจริตคอร์รัปชันมาวิเคราะห์ในเชิงสถิติหรือเศรษฐมิติ

บทความนี้พยายามศึกษาปัจจัยที่กำหนดความรุนแรงของปัญหาทุจริตคอร์รัปชันโดยนำ ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน ที่เรียกว่า “Corruption Perception Index”-CPI มาหาความสัมพันธ์ทางสถิติกับตัวแปรทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งแทนด้วยคะแนนฮอฟสเตด หรือ Hofstede Score และตัวแปรอื่นๆ เช่น ดัชนีการพัฒนามนุษย์ ที่เรียกว่า

“Human Development Index”-HDI ดัชนีความเป็นประชาธิปไตย หรือ Democracy Index-DI ดัชนีความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ หรือ “Economic Freedom” และระดับรายได้ของประเทศ โดยใช้ข้อมูลจาก ๑๕ ประเทศ

ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ แม้ว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมของสังคมจะมีนัยสำคัญต่อระดับความโปร่งใสของสังคม แต่ระดับรายได้และการมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ รวมถึงความเป็นประชาธิปไตยของสังคม ล้วนมีส่วนกำหนดว่าระดับความโปร่งใสของสังคมจะมีมากน้อยเพียงไร การพัฒนาทางเศรษฐกิจและการออกแบบโครงสร้างเชิงสถาบันเพื่อต่อสู้กับปัญหาทุจริตคอร์รัปชันจึงยังคงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นที่จะทำให้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันลดน้อยลง

*ขอขอบคุณ Andrew Boname, Regional Anti-Corruption Advisor, American Bar Association-Rule of Law Initiative ที่แนะนำให้ศึกษาเรื่องนี้

** รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ คอมันตร์ (Assoc. Prof. Dr. Sirilaksana Khoman) ที่ปรึกษากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หัวหน้าโครงการวิจัย (ติดต่อได้ที่ siri_kho@nccc.go.th) นักวิจัยร่วมโครงการจากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ อาจารย์ชยันต์ ตันติวิศดารการ และอาจารย์พงษ์ธร วราชัย (ติดต่อได้ที่ chayunt@econ.tu.ac.th และ pwrasai@econ.tu.ac.th ตามลำดับ) และผู้ช่วยนักวิจัยจากคณะและมหาวิทยาลัยเดียวกัน คือ นายลอยลม ประเสริฐศรี

Abstract

Corruption has often been linked to a range of socio-cultural factors, and certain practices such as bribery and reciprocity are often seen as traditional or customary practices ingrained in the cultural fabric of many societies. Anecdotes and case studies are often presented, but statistical and econometric studies of the relationship between corruption and culture are few and far between.

The objective of this paper is to examine and analyze the cross-country relationship between corruption and culture using econometric techniques in order to isolate the influence of cultural factors and determine the size of the causal relationship between the two, while controlling for the influences of economic and political factors. Transparency International's Corruption Perception Index is used as the measure of corruption and Hofstede's scores are used to represent cultural factors. The analysis is conducted using data from 75 countries.

The findings show that while cultural factors do indeed determine the level of corruption, economic and political factors also play a prominent role. This suggests that appropriate policy intervention can be identified, and policy changes can have an impact on alleviating the problem of corruption.

๑. ความเบื้องต้น

บ่อยครั้งที่มีการกล่าวถึงการทุจริตคอร์รัปชันควบคู่ไปกับประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรม บ้างก็ว่าการติดสินบน ให้ค่าน้ำร้อนน้ำชา ให้เงินใต้โต๊ะนั้นเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็น

เวลายาวนาน เป็นเรื่องการแสดงความใจ ตอบแทนบุญคุณ บ้างก็เปรียบเทียบให้สินบนเหมือนการอัดฉีดน้ำมันหล่อลื่น ให้ธุรกิจลื่นไหลทันใจประหยัดเวลา และมีความสะดวกมากขึ้น โดยเห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปรากฏการณ์ที่ฝังรากลึกอยู่ในขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม และบางคนยังถึงกับพูดว่าการทุจริตคอร์รัปชันไม่ใช่เรื่องเสียหาย สำหรับประเทศไทย ก็มีผู้กล่าวว่า การทุจริตคอร์รัปชันนั้น “กินลึกถึงกระดูก และฝังอยู่ใน DNA ของสังคมไทย”^๑

ในต่างประเทศรวมทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วมีระดับรายได้สูง ยังมีการใช้คำหยาๆ เช่น “facilitation” หรือการอำนวยความสะดวก เพื่อสะท้อนว่าเป็นเรื่องธรรมดา

ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม มีบทบาทมากน้อยเพียงไร ในการก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นคำถามที่ดูเหมือนมีคำตอบ แต่เมื่อพิจารณาให้ถ่องแท้ ก็จะเห็นว่ามีความไม่ชัดเจนค่อนข้างมาก เริ่มจากนิยามว่าอะไรคือการทุจริต การติดสินบน การมีผลประโยชน์ทับซ้อน การต่างตอบแทน หรืออื่นๆ และอิทธิพลของขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมนั้นวัดอย่างไรมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด เมื่อเทียบกับปัจจัยอื่นๆ งานศึกษาที่ผ่านมา มักจะเน้นกรณีศึกษาที่เฉพาะเจาะจงหรือเรื่องเล่าขาน (anecdote) แต่ยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ในเชิงสถิติหรือเศรษฐมิติ (econometrics) มากนัก

บทความนี้ จะไม่ถกเถียงเรื่องนิยามซึ่งอาจมีความเห็นที่แตกต่างกันตามอัตวิสัย แต่จะใช้ดัชนีชี้วัดจำเพาะที่เป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับ เพื่อศึกษา

^๑ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ บรรณาธิการอาวุโส หนังสือพิมพ์มติชน กล่าวในงานสัมมนาวันต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันโลก (International Anti-Corruption Day) จัดโดยสหประชาชาติ ที่กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงสถิติ ระหว่างคอร์รัปชันกับวัฒนธรรม โดยใช้ข้อมูลสำหรับประเทศต่างๆ ทั่วโลก พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันกับกลุ่มดัชนีชี้วัดลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เพื่อหาข้อสรุปว่าลักษณะทางด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันหรือไม่เพียงใด

๒. ตัวชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันและลักษณะทางด้านสังคมวัฒนธรรม

ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันที่เป็นที่จับต้องได้มองโดยผู้สนใจศึกษาปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในทุกประเทศ คือ ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI)^๒ ซึ่งเป็นดัชนีที่พัฒนาขึ้นโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : IT) ร่วมกับมหาวิทยาลัย Gottingen ในประเทศเยอรมนี

ดัชนีนี้เริ่มจัดทำตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นต้นมา ทั้งนี้ การจัดอันดับภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศต่างๆ ไม่ได้หมายความว่าปัญหาการคอร์รัปชันในภาคธุรกิจ ลักษณะคำถามที่ใช้ในการสำรวจเป็นคำถามเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐในทางมิชอบเพื่อประโยชน์ส่วนตน เช่น การติดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเบียดบังทรัพย์สินของรัฐและการใช้งบประมาณผิดประเภท เป็นต้น

สำหรับข้อมูลที่ใช้การคำนวณ CPI ได้มาจากการวิเคราะห์ผลการสำรวจความคิดเห็น ความรู้สึกหรือการรับรู้ของนักธุรกิจ นักวิเคราะห์การเมือง

และสาธารณชน โดยหน่วยงานวิจัยหลายหน่วยงาน เช่น Economist Intelligence Unit, สำนักแกลลัปโพลล์ สถาบันเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการที่ปรึกษาความเสี่ยงทางธุรกิจและการเมือง Political Risk Services, World Development Report, World Economic Forum, และ Harvard Institute for International Development ค่าคะแนนของ CPI อยู่ระหว่าง ๐ ถึง ๑๐ คะแนน โดยค่า CPI = ๐ หมายถึง มีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันมากที่สุด และ CPI = ๑๐ หมายถึง มีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันน้อยที่สุด^๓

ทางด้านตัวชี้วัดทางสังคมวัฒนธรรมบทความนี้จะใช้ คะแนนฮอฟสเตด (Hofstede Score) ของประเทศต่างๆ เพื่อหาความสัมพันธ์กับการทุจริตคอร์รัปชัน Hofstede Score นี้เป็นดัชนีที่พัฒนาขึ้นโดย ศาสตราจารย์ Geert Hofstede^๔ แห่งมหาวิทยาลัย Maastricht ประเทศเนเธอร์แลนด์ เพื่อใช้วิเคราะห์วัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในโลก โดยแบ่งตัวชี้วัดออกเป็น ๕ มิติ ดังนี้

(๑) Power Distance Index (PDI) : เป็นดัชนีที่ใช้วัดลักษณะความเหลื่อมล้ำของอำนาจ เช่น การนับถือลำดับอาวุโสหรือลำดับชั้นในสังคม ถ้าเป็นองค์กรในภาคธุรกิจ ก็เป็นองค์กรที่มีลักษณะความเหลื่อมล้ำของอำนาจสูง มีโครงสร้างการบริหารแนวตั้ง ผู้บังคับบัญชาจะเป็นผู้ตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียว ส่วนผู้ที่อยู่ในสายงานต่ำกว่ามีหน้าที่เพียงปฏิบัติตามคำสั่ง การทำงานมีการควบคุมสั่งการใกล้ชิดและเข้มงวด และยังไปกว่านั้น บุคคลระดับล่างก็ยอมรับโครงสร้างอำนาจลักษณะนี้ และ

^๒ The Corruption Perceptions Index (CPI) 1995-2007, Transparency International www.transparency.org.

^๓ รายละเอียดเกี่ยวกับดัชนีนี้รวมทั้งข้อจำกัด สามารถอ่านเพิ่มเติมได้ที่ อัมชนา วุฒิสุมบูรณ์ http://www.ncccc.thaigov.net/ncccca_download.php?SID=23&STB=doc_info

^๔ www.geert-hofstede.com

ไม่คาดหวังให้มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ทั้งผู้สั่งและผู้รับคำสั่งต่างไม่ตั้งแง่สงสัยหรือคาดหวังให้เป็นอื่น

ในทางตรงกันข้ามองค์กรที่มีลักษณะความเหลื่อมล้ำของอำนาจต่ำ จะมีโครงสร้างการบริหารแนวราบ มีการรับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงานทุกระดับ มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น

ยิ่งดัชนี PDI ของประเทศใดมีค่าสูงก็ยิ่งแสดงว่าสังคมของประเทศนั้นมีความเหลื่อมล้ำมาก สำหรับวัฒนธรรมไทย ศาสตราจารย์ฮอฟสเตเดเห็นว่าการนับถือลำดับอาวุโสและลำดับชั้นในสังคมสูงมีความเหลื่อมล้ำทางอำนาจสูง จึงให้ค่า PDI ก่อนข้างสูงในระดับคะแนนเท่ากับ ๖๔^๕ ในขณะที่วัฒนธรรมตะวันตกเช่นสหรัฐอเมริกา มีค่า PDI ก่อนข้างต่ำที่ระดับ ๔๐ คะแนนเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของโลกเท่ากับ ๕๕ และคะแนนเฉลี่ยของเอเชียเท่ากับ ๗๗

(๒) Individualism (IDV) : เป็นดัชนีที่ใช้วัดลักษณะสังคมที่เน้นความเป็นตัวของตัวเอง หรือปัจเจกบุคคล องค์กรภาคธุรกิจ เป็นองค์กรที่มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง บุคลากรในองค์กรสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เน้นเรื่องของความคิดสร้างสรรค์และความสำเร็จ ความมีอิสระ เป็นสิ่งที่มีค่าและความสำคัญในสังคมปัจเจกนิยม สมาชิกในองค์กรได้รับการสนับสนุนให้ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากกลุ่ม ประเทศที่มีคะแนน IDV สูงจะนิยมความเด็ดเดี่ยว กล้าตัดสินใจ และมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในลักษณะหลวมๆ สมาชิกในสังคมหรือแม้แต่ครอบครัวไม่พึ่งพาอาศัยกันมากนัก พลเมืองประเทศเหล่านี้ จะพึ่งตนเองในระดับสูงและอย่างมากก็ดูแลตนเองในลักษณะครอบครัวเดี่ยว

ยิ่งดัชนี IDV ของประเทศใดมีค่าสูง ก็ยิ่งแสดงว่าสังคมของประเทศนั้นมีความเป็นปัจเจกบุคคลมากเท่านั้น วัฒนธรรมไทย มีค่า IDV ต่ำมากเท่ากับ ๒๐ นั่นคือ สังคมไทยมีความเป็นปัจเจกบุคคลน้อยมาก เป็นสังคมเกาะกลุ่มหรือ collectivist ที่เน้นความสัมพันธ์ระยะยาวที่สร้างความปลอดภัยในเรื่องต่างๆ ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ซึ่งกลุ่มอาจหมายถึงครอบครัว ครอบครัวขยาย หรือพวกพ้อง เป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับความภักดีต่อกลุ่ม ในขณะที่วัฒนธรรมตะวันตก มีค่า IDV ก่อนข้างสูง มีความเป็นปัจเจกบุคคลมาก ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา (คะแนน ๙๑) ออสเตรเลีย (คะแนน ๙๐) สหราชอาณาจักร (คะแนน ๘๙) เนเธอร์แลนด์ (คะแนน ๘๐) แคนาดา (คะแนน ๘๐) และอิตาลี (คะแนน ๗๖)

(๓) Masculinity (MAS) : เป็นดัชนีที่ใช้วัดวัฒนธรรมที่มีลักษณะเน้นการแข่งขันแย่งชิงเด่นและความแตกต่างระหว่างบทบาทหญิงชายในสังคม โดยวัฒนธรรมที่มีลักษณะ “ความเป็นชาย” เป็นค่านิยมของสังคมที่ให้ความสำคัญกับการแข่งขันและความสำเร็จ มีลักษณะตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมที่มีลักษณะมุ่งใส่ใจซึ่งกันและกัน เน้นความอ่อนทรวงโย หรือ “ความเป็นหญิง” (Femininity) เป็นค่านิยมของสังคมซึ่งเน้นการให้ความสนใจกับผู้อื่นและคุณภาพชีวิต

ยิ่งดัชนี MAS ของประเทศใดมีค่าสูงก็ยิ่งแสดงว่าวัฒนธรรมทางสังคมของประเทศนั้นมีการประชันขันแข่งและเน้นความเป็นชายมาก วัฒนธรรมไทย มีค่า MAS เท่ากับ ๓๔ ซึ่งเป็นคะแนนที่ต่ำที่สุดในหมู่ประเทศต่างๆ ในเอเชีย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๕๑ และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลก (๕๐) ในขณะที่ วัฒนธรรมตะวันตก มีค่า MAS ก่อนข้างสูงโดยเปรียบเทียบ ยกตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกาซึ่งมีค่า MAS เท่ากับ ๖๒

^๕ http://www.geert-hofstede.com/hofstede_thailand.shtml

(๔) Uncertainty Avoidance Index (UAI) :

วัฒนธรรมที่มีลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (Uncertainty Avoidance) ในภาคธุรกิจองค์กรที่มีลักษณะของการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูง จะพยายามสร้างกฎระเบียบจำนวนมากเพื่อเป็นกรอบให้กับสมาชิกในองค์กรปฏิบัติตาม ซึ่งบางครั้งทำให้มีความเครียดสูงภายในองค์กร และการตัดสินใจต่างๆ จะใช้มติของกลุ่มเป็นหลักหรือตามลำดับขั้นตอน ในทางตรงกันข้ามองค์กรที่มีลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนต่ำนั้น จะมีโครงสร้างองค์กรที่ไม่สลับซับซ้อน มีการสนับสนุนให้หัวหน้างานตัดสินใจในลักษณะที่กล้าเผชิญกับความเสี่ยง พนักงานไม่ค่อยมีความเครียดในการทำงาน มีการยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีความคิดสร้างสรรค์สูง

ยิ่งดัชนี UAI ของประเทศใดมีค่าสูงมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งแสดงว่าวัฒนธรรมทางสังคมของประเทศนั้นเน้นการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงมากขึ้นเท่านั้น วัฒนธรรมไทย มีค่า UAI ที่ระดับ ๖๔ ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศเอเชีย (๕๘) แต่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของโลก ในขณะที่สังคมตะวันตกมักมีค่า UAI ต่ำ อย่างเช่น สหรัฐอเมริกา มีค่า UAI อยู่ที่ระดับ ๔๖

(๕) Long-Term Orientation (LTO) :

ให้ความสำคัญกับอนาคต ซึ่งทำให้มีค่านิยมบางอย่างที่ทำให้ใช้ชีวิตด้วยความระมัดระวัง เช่น ความมัธยัสถ์ ความอดทน เป็นต้น ในทางตรงกันข้ามสังคมที่ให้ความสำคัญกับปัจจุบัน จะเน้นค่านิยมที่ปกป้องตนในปัจจุบัน เช่น การเคารพกฎกติกา และการป้องกันการเสียหาย เป็นต้น

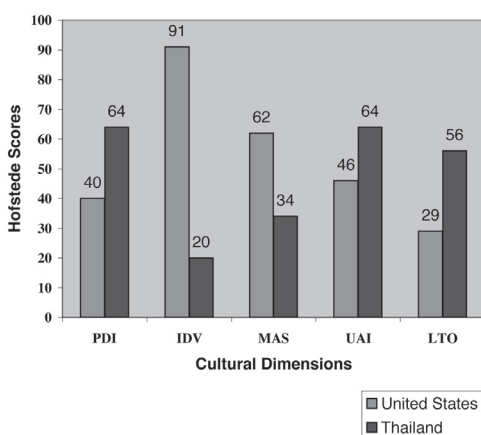
ยิ่งดัชนี LTO ของประเทศใดมีค่าสูงก็ยิ่งแสดงว่าวัฒนธรรมของสังคมของประเทศนั้นให้ความสำคัญกับอนาคตมากเท่านั้น วัฒนธรรมไทยมีค่า LTO ในระดับปานกลางเท่ากับ ๕๑ ใกล้เคียงกับ

ค่าเฉลี่ยของโลก (๔๕) ซึ่งอาจเป็นเพราะสังคมไทยให้ความสำคัญกับทั้งอนาคตและปัจจุบัน ในขณะที่ค่าเฉลี่ยสำหรับประเทศในเอเชียสูงถึง ๘๑ และวัฒนธรรมตะวันตก มีค่า LTO ค่อนข้างต่ำ เช่น สหรัฐอเมริกามีค่า LTO เท่ากับ ๒๕ เท่านั้น

เห็นได้จากแผนภาพที่ ๑ ว่า ประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างทางด้านสังคมวัฒนธรรมค่อนข้างมาก

แผนภาพที่ ๑ เปรียบเทียบ Hofstede Score ระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา

Country	Hofstede Scores				
	PDI	IDV	MAS	UAI	LTO
United States	40	91	62	46	29
Thailand	64	20	34	64	56

ที่มา: เปรียบเทียบผ่านทางเว็บไซต์

www.geert-hofstede.com

๓. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์คอร์รัปชันและสังคมวัฒนธรรม

การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการทุจริตคอร์รัปชัน นอกจากจะพิจารณาประเด็นทางด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นด้านหลักแล้ว ในที่นี้ยังพิจารณาปัจจัยทางด้านอื่นๆ เพื่อประกอบในการศึกษาด้วย อาทิ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนามนุษย์ และปัจจัยทางด้านการเมือง เพราะว่า ปัญหาการคอร์รัปชันอาจ

เกิดจากสาเหตุหลายประการ จึงจำเป็นต้องแยกอิทธิพลของปัจจัยด้านอื่น ซึ่งจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์การคอร์รัปชันและสังคมวัฒนธรรมได้ถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น

การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาพลักษณ์การคอร์รัปชันกับสังคมวัฒนธรรมในครั้งนี้ ใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง(Cross Section) จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ในปี ๒๕๔๕ ที่ได้จากการเก็บข้อมูลในด้านต่างๆ จากทั่วโลก รวม ๑๕ ประเทศ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

(๑) ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน(CPI) หรือ ระดับความโปร่งใสในสังคม

(๒) ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นต่อหัว หรือ GDP per Capita^๖

(๓) คะแนนฮอฟสเตด (Hofstede Score)

(๔) ดัชนีความเป็นประชาธิปไตย (Democracy Index)

(๕) ดัชนีความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ (Economic Freedom)

ในเบื้องต้น เมื่อพิจารณาตัวแปรที่ละคู่ว่ามีความสัมพันธ์กันในทิศทางใดเปรียบเทียบกับระดับความโปร่งใสในสังคม เห็นได้จากกราฟในแผนภาพที่ ๒ ว่าความโปร่งใส กับ ประเด็นทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ เมื่อพิจารณาระดับรายได้เฉลี่ยของบุคคลในสังคมเปรียบเทียบกับระดับความโปร่งใสในสังคม (แผนภาพที่ ๒ (i)) พบว่า การที่ระดับรายได้เฉลี่ยของบุคคลในสังคมสูงขึ้น จะมีระดับความโปร่งใสเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ได้สนับสนุนว่าทฤษฎี

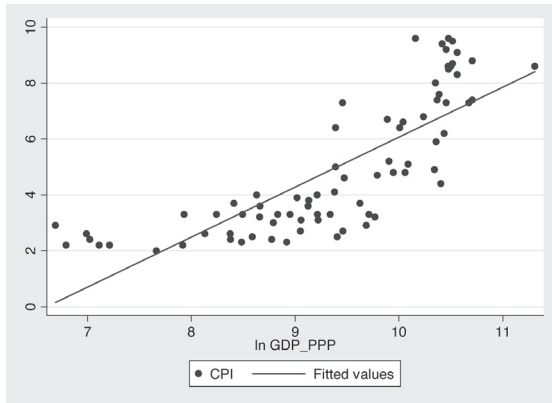
ที่ว่า “รวยแล้วไม่โกง” แต่หมายความว่า โดยเฉลี่ยแล้วหากประชาชนโดยรวมมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ภาพลักษณ์ความโปร่งใสก็จะสูงขึ้นตาม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า หากประชาชนมีความพอใจกับเรื่องของการครองชีพและเรื่องปากท้องน้อยลง ก็ไม่จำเป็นต้องแสวงหาช่องทางที่จะเพิ่มรายได้ให้กับตนเองในวิถีทางที่มีขอบ หรืออาจกล่าวได้ว่า เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ก็จะทำให้ความสำคัญกับคุณภาพสังคมมากขึ้น ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือเรื่องคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต

ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ (ภาพที่ ๒) (ii) กับระดับความโปร่งใสในสังคม ก็พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันค่อนข้างชัดเจนเช่นกัน หมายความว่า “ความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ” ซึ่งในที่นี้ก็คือ การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งมีกฎระเบียบ หรือ กฎเกณฑ์ที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจหรือการลงทุนของนักลงทุนชาวต่างประเทศ มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนโดยเสรี และมีความเป็นธรรมในการแข่งขันทางธุรกิจ ไม่มีการผูกขาดโดยไม่จำเป็น จะช่วยให้ประเทศนั้นมีความโปร่งใสมากขึ้น นั่นคือความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าการที่สังคมใดสังคมหนึ่ง ต้องการจะเพิ่มระดับความโปร่งใสให้มากขึ้น ก็จำเป็นต้องเพิ่มระดับความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจให้มากขึ้นด้วย

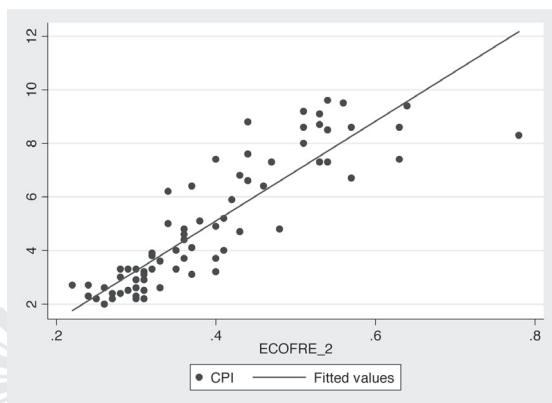
^๖ สำหรับข้อมูลผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นต่อหัว หรือ GDP per Capita ที่ใช้นั้น ได้ทำการคำนวณโดยเปรียบเทียบความเสมอภาพในอำนาจการซื้อ (Purchasing Power Parity) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

แผนภาพที่ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างความโปร่งใสกับประเด็นทางเศรษฐกิจ

(i) CPI กับ GNP

(ii) CPI กับ ECOFRE

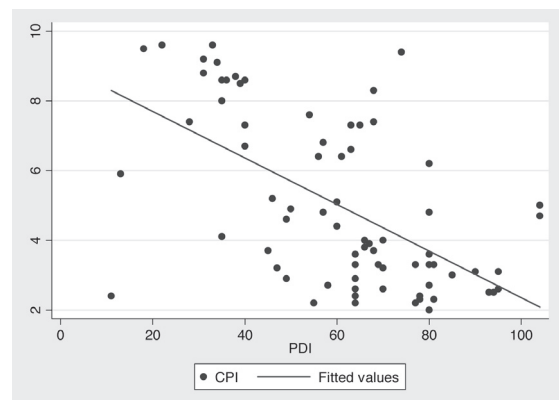
อย่างไรก็ตาม อีกประเด็นหนึ่งที่เป็นข้ออภิปรายถกเถียงกันในวงกว้างและมีข้อสมมติฐานที่แตกต่างกันออกไปนานาประการ คือ ประเด็นทางสังคมวัฒนธรรม ตามที่ได้เกริ่นไว้ในตอนต้นบทความว่า บางท่านเห็นว่า การคอร์รัปชันกินลึกถึงกระดูก และฝังอยู่ใน DNA ของสังคม ในบทความนี้จึงต้องการตรวจสอบว่า ในประเทศที่มีสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป จะมีระดับการคอร์รัปชัน

ที่แตกต่างกันหรือไม่ประการใด โดยพิจารณาจากตัวแปรทางด้านวัฒนธรรม ตามค่าคะแนนของฮอฟสเทด (Hofstede Score)

แผนภาพที่ ๓ แสดงให้เห็นว่า ประเด็นทางสังคมวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับระดับความโปร่งใสในสังคมพอสมควร โดยประเด็นความเหลื่อมล้ำทางอำนาจ (PDI) ประเด็นเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมความเป็นชาย (MAS) และประเด็นเกี่ยวกับสังคมที่มีลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (UAI) มีความสัมพันธ์กับระดับความโปร่งใสในทิศทางตรงกันข้าม^๖ มีเพียงประเด็น ทางด้านความเป็นปัจเจกบุคคลเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับระดับความโปร่งใสในสังคม

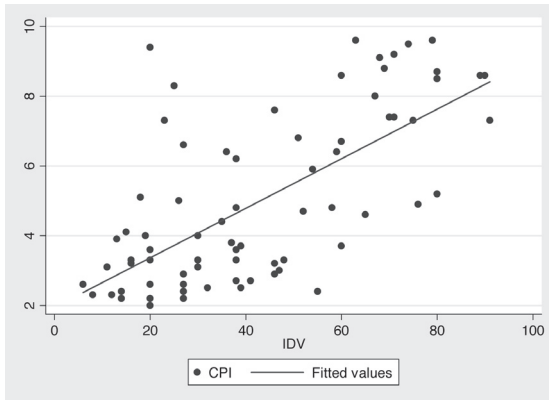
แผนภาพที่ ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างความโปร่งใสกับประเด็นทางสังคมวัฒนธรรม

(i) CPI กับ PDI

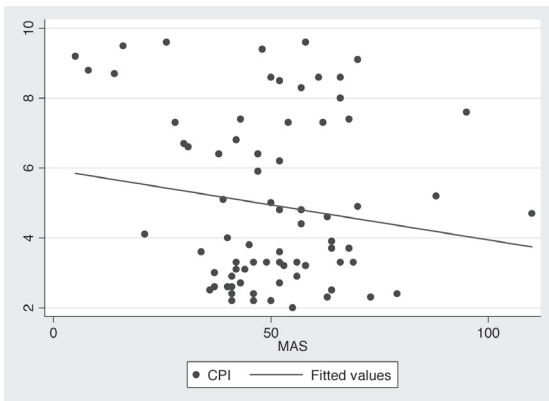

^๖ อย่างไรก็ดีการกระจายของข้อมูลดังกล่าวสำหรับ MAS และ UAI ยังไม่มีความชัดเจนว่าจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์แบบตรงกันข้าม เสมอไป (แผนภาพที่ ๓ (iii) และ (iv))

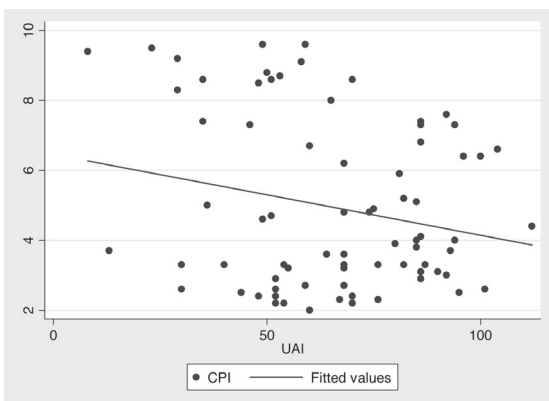
(ii) CPI กับ IDV

(iii) CPI กับ MAS

(iv) CPI กับ UAI

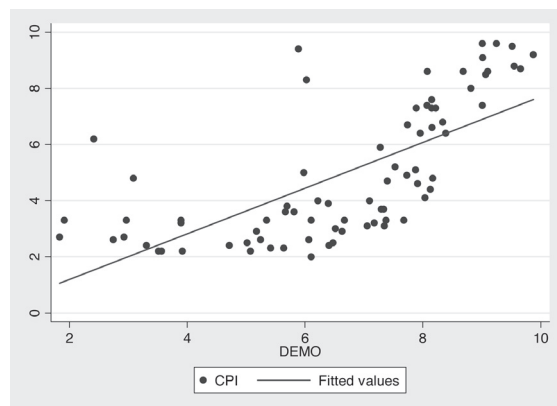

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรข้างต้นโดยละเอียดทำให้ได้ข้อสังเกตที่น่าสนใจ กล่าวคือ สังคมที่มีความเหลื่อมล้ำหรือมีการนับถือ

ลำดับอาวุโสหรือลำดับชั้นในสังคม ยิ่งมีความเหลื่อมล้ำมากเท่าไรก็จะมีระดับความโปร่งใสลดลง เช่นเดียวกันกับสังคมที่มีลักษณะความเป็นชายสูง เน้นการแข่งขันแก่งแย่งชิงเด่น และมีความแตกต่างระหว่างบทบาทหญิงชายในสังคม ก็จะมีระดับความโปร่งใสลดลงด้วยเช่นกัน ประการต่อมา เมื่อพิจารณาสังคมที่มีลักษณะหลักเลี้ยวกับความไม่แน่นอน สังคมที่พยายามสร้างกฎเกณฑ์กติกาจำนวนมาก เพื่อครอบงำควบคุมสังคม กล่าวคือ ยังมีกฎระเบียบหรือกฎเกณฑ์มากขึ้นเท่าไรยิ่งมีระดับความโปร่งใสที่ลดลง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า การสร้างกฎเกณฑ์หรืออุปสรรคบางประการ ได้กลายเป็นช่องว่างในการแสวงหาสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐนั่นเอง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างระดับความโปร่งใสในสังคมกับสังคมที่มีความเป็นปัจเจกบุคคล หรือสังคมที่มวลหมู่สมาชิกได้รับการสนับสนุนให้ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีความคิดเห็นอย่างอิสระเสรี พบว่าสังคมวัฒนธรรมลักษณะนี้จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับความโปร่งใส นั่นคือ ยิ่งมีความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้นเพียงไร ก็จะมีความโปร่งใสมากขึ้นเท่านั้น

ในประการสุดท้าย ประเด็นที่ควรค่าแก่การพิจารณาเพิ่มเติม ก็คือสังคมการเมืองกับการทุจริตคอร์รัปชัน ในสังคมการเมืองระดับโลกมีการจัดอันดับความเป็นประชาธิปไตยของประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยประเมินจากระบบการเลือกตั้ง อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน วัฒนธรรมทางการเมือง และสิทธิมนุษยชน จากการพิจารณาความสัมพันธ์ ดังแผนภาพที่ ๔ จะพบว่า ระดับความเป็นประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความโปร่งใสของสังคมอย่างค่อนข้างชัดเจน หรือ อาจกล่าวได้ในเบื้องต้นว่า ระดับความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น จะทำให้ระดับความโปร่งใสเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

แผนภาพที่ ๔ ความสัมพันธ์ระหว่างความโปร่งใส กับความเป็นประชาธิปไตย

แผนภาพที่ ๔ แสดงให้เห็นว่า เมื่อระดับความเป็นประชาธิปไตยเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้ระดับความโปร่งใสในสังคมเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย นั่นคือ สังคมการเมืองที่มีระบบตรวจสอบถ่วงดุล จากภาคประชาสังคม ทั้งจากระบบรัฐสภา องค์กรอิสระ ภาคประชาชน และสื่อมวลชน อย่างเข้มแข็งและเข้มข้น ย่อมตรงกันข้ามกับสังคมการเมืองที่กุมอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ขาดการตรวจสอบถ่วงดุล ซึ่งสังคมการเมืองลักษณะนี้ย่อมที่จะแสวงหาช่องทางกบฏโดยผลประโยชน์ส่วนตนได้มากกว่าอย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาจากแผนภาพข้างต้นแสดงให้เห็นถึงทิศทางของความสัมพันธ์อย่างหายๆ เท่านั้น ในทางสถิติเราสามารถบอกขนาดของความสัมพันธ์ได้ด้วย ซึ่งจะทำให้เห็นภาพ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีหลักการพิจารณา คือ การจัดอันดับความโปร่งใสของประเทศต่างๆ มีความสอดคล้องกันกับการจัดอันดับในด้านอื่นๆ หรือไม่ มีทิศทางของความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด และมีทิศทางเป็นอย่างไร ซึ่งสามารถอธิบายได้โดย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ลำดับที่ของสเปียร์แมน (Spearman's rank correlation coefficient: R_s)^๔ ซึ่งแสดงในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ (GDP_PPP) ความเป็นปัจเจกบุคคล (IDV) สังคมวัฒนธรรมความเป็นชาย (MAS) ดัชนีความเป็นประชาธิปไตย (DEMO) และความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ (ECOFRE) ล้วนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับ ระดับความโปร่งใสในสังคม ในขณะที่ตัวแปรความเหลื่อมล้ำของอำนาจ (PDI) และลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (UAI) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับระดับความโปร่งใสในสังคม

สำหรับผลจากการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ พบว่า ดัชนีความโปร่งใส (CPI) มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงกับตัวแปรแทบทุกตัว มีเพียงตัวแปรทางสังคมวัฒนธรรม ความเป็นชาย (MAS) กับลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (UAI) เท่านั้น ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความโปร่งใสในสังคม (คือไม่มีนัยสำคัญในเชิงสถิติ) นั่นคือ ลำดับที่จากการจัดอันดับทางสังคมและวัฒนธรรม กรณีตัวแปรความ

^๔ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ลำดับที่ของสเปียร์แมน มีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$R_s = 1 - \frac{6 \sum d^2}{n^3 - n} \quad [1]$$

โดยที่ d คือ ความแตกต่างในลำดับของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกัน

n คือ จำนวนลำดับของข้อมูล

มีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1 ซึ่งมีความหมาย คือ ถ้า ค่า R_s ติดลบ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีทิศทางที่ตรงกันข้ามกัน ส่วนค่า R_s เป็นบวกหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และถ้าค่า R_s เท่ากับศูนย์ หมายความว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปร

ตารางที่ ๑ เมตริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ลำดับที่ของสเปียร์แมนระหว่างตัวแปรต่างๆ

ตัวแปร	CPI	GDP_PPP	PDI	IDV	MAS	UAI	DEMO	ECOFRE
CPI	1							
GDP_PPP	0.8749*	1						
PDI	-0.6522*	-0.5802	1					
IDV	0.6872*	0.6982	-0.5573	1				
MAS	0.0048	0.1262	0.0536	0.1929	1			
UAI	-0.0889	-0.0073	0.1956	-0.1907	-0.1675	1		
DEMO	0.7932*	0.7256	-0.6876	0.6216	-0.0072	0.0058	1	
ECOFRE	0.9031*	0.8324	-0.6594	0.5973	0.0503	-0.0550	0.8100	1

ที่มา : จากการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป STATA version 10

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕

เป็นชาย (MAS) กับ ลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (UAI) ไม่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับระดับความโปร่งใสในสังคม

นอกจากจะทำให้ทราบทิศทางและขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ละคู่แล้ว ประโยชน์อีกประการหนึ่งของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบลำดับที่ของสเปียร์แมน คือ ช่วยบ่งชี้ว่าควรเลือกตัวแปรใดเป็นตัวแปรอิสระในการประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยเพราะถ้าหากว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองมากเกินไป และถูกนำมาเป็นตัวแปรอิสระที่ใช้อธิบายตัวแปรตามในแบบจำลองเดียวกัน ก็จะมีปัญหาในการประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอย ซึ่งเรียกว่าปัญหา Multicollinearity ซึ่งจะทำให้การประมาณค่าแบบจำลองมีค่าคลื่อนออกไป (รายละเอียดจะกล่าวถึงอีกครั้งในลำดับถัดไป)

๔. แบบจำลองประมาณค่าด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยนอกจากจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์กันในทิศทางใดแล้ว ยังสามารถแยกแยะขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวด้วย โดยแสดงความสัมพันธ์ในเชิงเส้นของตัวแปรที่ทำการศึกษา ซึ่งช่วยให้การประมาณค่าแบบจำลองตามสมการที่ [๒], [๓], และ [๔] ข้างล่างนี้ให้มีความชัดเจนมากขึ้น เรียกการวิเคราะห์ในลักษณะนี้ว่าการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis)^๕ โดยในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square - OLS) คือ การประมาณ

^๕ สำหรับสูตรที่ใช้ในการคำนวณและข้อสมมติฐานในการประมาณค่าสมการถดถอยเชิงเส้น มีรายละเอียดค่อนข้างมาก จึงไม่ขอนำมาอธิบายในที่นี้ ผู้สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากตำราเศรษฐมิติหรือการวิเคราะห์ถดถอยทั่วไป

ค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองที่ทำให้ผลรวมของค่าความคลาดเคลื่อน (μ_i) ของแบบจำลอง เมื่อยกกำลังสองแล้วมีค่าน้อยที่สุด หรือต้องการให้ตัวคลาดเคลื่อนมีผลต่อตัวแปรตามน้อยที่สุด โดยจะแสดงผลการประมาณค่าแบบจำลองตามลำดับ ดังต่อไปนี้

แบบจำลองที่ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างการคอร์รัปชันกับเศรษฐกิจ

$$CPI = f(GDP_PPP) \quad [๒]$$

แบบจำลองที่ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างการคอร์รัปชัน เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม

$$CPI = f(GDP_PPP, PDI, IDV, MAS, UAI) \quad [๓]$$

แบบจำลองที่ ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างการคอร์รัปชันกับตัวแปรอื่นๆ ที่สำคัญ

$$CPI = f(GDP_PPP, PDI, IDV, MAS, UAI, DEMO, ECOFRE) \quad [๔]$$

โดยที่ CPI หมายถึง ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (CPI)

GDP_PPP หมายถึง ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นต่อหัว

PDI หมายถึง Power Distance Index

IDV หมายถึง Individualism

MAS หมายถึง Masculinity

UAI หมายถึง Uncertainty Avoidance Index

DEMO หมายถึง Democracy Index

ECOFRE หมายถึง Economic Freedom

จากแบบจำลองทั้ง ๓ สมการ ข้างต้น ได้ผลการประมาณค่าเป็นไปตามตารางที่ ๒-๔ แต่มี

ข้อสังเกตในเบื้องต้น คือ การแปลผลจากการประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอย จะแปลความหมายของสัมประสิทธิ์ต่างไปจากสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ลำดับที่ของสเปียร์แมน โดยการแปลผลจากการประมาณค่าด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอย จะอยู่ในรูปของอัตราการศึกษาเปลี่ยนแปลงหน่วยสุดท้าย (Marginal effect) นั่นคือเป็นการวัดว่าถ้าตัวแปรอิสระมีค่าเปลี่ยนแปลงไปหนึ่งหน่วยจะมีผลทำให้ตัวแปรตามเปลี่ยนแปลงไปเท่าใด ซึ่งสามารถเขียนให้อยู่ในรูปสมการทางคณิตศาสตร์ ได้ดังนี้ คือ

$$\beta_i = \frac{\partial y}{\partial x_i} \quad [๕]$$

โดยที่ β_i หมายถึง สัมประสิทธิ์ที่ได้จากการประมาณค่าแบบจำลอง

y หมายถึง ตัวแปรตาม (ในที่นี้คือ CPI)

x_i หมายถึง ตัวแปรอิสระในแบบจำลอง

ตารางที่ ๒ ผลการประมาณค่าแบบจำลองที่ ๑

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	สัมประสิทธิ์	$P> t $
CPI	Constant	-11.4486** (-7.81)	0.000
	lnGDP_PPP ^{๑๐}	1.7475** (11.24)	0.000
R-squared	0.6338		
F-statistics	126.37		
Sample Size	75		

ที่มา: จากการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป STATA version 10

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๙

^{๑๐}สาเหตุที่เลือกใช้ค่า natural logarithm เนื่องจากค่าของตัวแปรมีความแตกต่างกันมาก จึงจำเป็นต้องทอนค่าลงเพื่อให้การประมาณค่าดีขึ้น

จากตารางที่ ๑ ซึ่งกำหนดให้ ระดับความโปร่งใส (CPI) ขึ้นอยู่กับตัวแปรตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจหรือรายได้เฉลี่ยต่อคน (GDP_PPP) เพียงประการเดียว ผลจากการประมาณค่าพบว่า แบบจำลองดังกล่าวมีความสามารถในการอธิบายผล (R^2) คิดได้สูงถึงร้อยละ ๖๓.๓๘ ส่วนผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจ มีค่าเท่ากับ ๑.๗๔๗๕ และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับความโปร่งใสของสังคมโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๕๕ นั่นคือ หากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี เพิ่มขึ้น ๑ เหรียญสหรัฐ จะทำให้คะแนนความโปร่งใสเพิ่มขึ้นเท่ากับ

$$\left[\frac{1.7475}{\text{GDP_PPP}} \right]$$

เมื่อนำปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรมของสหภาพเทศเข้ามาร่วมพิจารณาประกอบ ดังแสดงในตารางที่ ๓ จะพบว่า ตัวแปรด้านวัฒนธรรมล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ ต่อการอธิบายระดับความโปร่งใสของสังคม ดังจะเห็นจากค่าความสามารถในการอธิบายแบบจำลอง (Adjusted R^2) ให้ผลเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๗๘.๓๑ เมื่อเปรียบเทียบกับแบบจำลองก่อนหน้านี้ ที่ให้ผลการอธิบายแบบจำลองคิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓๘ เท่านั้น

จากการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีค่าเท่ากับ ๑.๒๖๕๕ ให้ผลที่สอดคล้องกับแบบจำลองแรก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๕๕ ยืนยันความสำคัญของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ตารางที่ ๓ ผลการประมาณค่าแบบจำลองที่ ๒

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	สัมประสิทธิ์	$P> t $
CPI	Constant	-4.4638** (-2.81)	0.0060
	lnGDP_PPP	1.2659** (7.38)	0.0000
	PDI	-0.0221* (-2.54)	0.0130
	IDV	0.0229* (2.62)	0.0110
	MAS	-0.0211** (-2.71)	0.0090
	UAI	-0.0155* (-2.39)	0.0200
<i>R-squared</i>		0.7978	
<i>Adjusted R-squared</i>		0.7831	
<i>F-statistics</i>		54.44	
<i>Sample Size</i>		75	

ที่มา: จากการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป STATA version 10

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๕๕

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๕๕

เมื่อการนำประเด็นทางสังคมวัฒนธรรมเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของความเหลื่อมล้ำของอำนาจ (PDI) เท่ากับ -๐.๐๒๒๑ สังคมวัฒนธรรมความเป็นชาย (MAS) เท่ากับ -๐.๐๒๑๑ และ ลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (UAI) เท่ากับ -๐.๐๑๕๕ ตามลำดับ โดยทั้ง ๓ ปัจจัยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับระดับความโปร่งใส นั่นคือ หากกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ มีค่าคงที่ หากความเหลื่อมล้ำของอำนาจ (PDI) สังคมวัฒนธรรมความเป็นชาย (MAS) และลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (UAI) มีค่าเพิ่มขึ้น ๑

หน่วย จะทำให้ค่าคะแนนความโปร่งใสลดลงเท่ากับ ๐.๐๒๒๑, ๐.๐๒๑๑ และ ๐.๐๑๕๕ หน่วย โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๕๕ ร้อยละ ๕๕ และร้อยละ ๕๕ ตามลำดับ

ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ความเป็นปัจเจกบุคคล (IDV) มีค่าเท่ากับ ๐.๐๒๒๕ โดยมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างออกไปจากทั้ง ๓ ปัจจัยข้างต้น นั่นคือ หากกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ มีค่าคงที่ การที่ความเป็นปัจเจกบุคคล (IDV) มีค่าเพิ่มขึ้น ๑ หน่วย จะทำให้โดยเฉลี่ยแล้ว ระดับความโปร่งใสในสังคมเพิ่มขึ้น ๐.๐๒๒๑ หน่วย โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๕๕

ถึงแม้ว่า การทุจริตคอร์รัปชันจะเกิดจากปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรมและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่ในสังคมเศรษฐกิจปัจจุบันปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการคอร์รัปชันมีอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อผู้ศึกษานำเอาดัชนีความเป็นประชาธิปไตย กับความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย ดังตารางที่ ๔ จะเห็นได้ว่าการประมาณค่าแบบจำลองดังกล่าวมีความสามารถในการอธิบายผล (Adjusted R²) สูงถึงร้อยละ ๘๖.๘๔ ซึ่งถือว่ามีความสูงมากสำหรับการประมาณค่าสัมประสิทธิ์จากข้อมูลภาคตัดขวาง

สำหรับผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของแบบจำลองนี้ พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรมให้ผลที่สอดคล้องกับแบบจำลองแรกและแบบจำลองที่สอง แต่มีข้อสังเกต คือ ตัวแปรความเหลื่อมล้ำของอำนาจ (PDI) ลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (UAI) และดัชนีความเป็นประชาธิปไตย (DEMO) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับปัจจัยที่มีความสำคัญและให้ค่าสัมประสิทธิ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติคือความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ (ECOFRE) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สูง

ถึง ๕.๔๓๘๗ ซึ่งมีทิศทางเดียวกันกับระดับความโปร่งใสของสังคม นั่นหมายความว่า หากกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ มีค่าคงที่ การที่ความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ (ECOFRE) มีค่าเพิ่มขึ้น ๑ หน่วย จะทำให้ค่าคะแนนความโปร่งใสเพิ่มขึ้น เพิ่มขึ้นถึง ๕.๔๓๘๗ หน่วย ซึ่งแสดงว่าตัวแปรดังกล่าวมีความสามารถในการอธิบายภาพลักษณ์คอร์รัปชันที่สูงมาก

ตารางที่ ๔ ผลการประมาณค่าแบบจำลองที่ ๓

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	สัมประสิทธิ์	P> t
CPI	Constant	-4.1675** (-4.02)	0.0000
	lnGDP_PPP	0.6084** (3.84)	0.0000
	PDI	-0.0061 (-0.84)	0.4060
	IDV	0.0210** (2.85)	0.0060
	MAS	-0.0195* (-2.47)	0.0160
	UAI	-0.0069 (-1.35)	0.1800
	DEMO	0.0947 (1.34)	0.1830
	ECOFRE	9.4387** (6.21)	0.0000
R-squared	0.8808		
Adjusted			
R-squared	0.8684		
F-statistics	106.45		
Sample Size	75		

ที่มา: จากการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป STATA version 10

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๕๕

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๕๕

อย่างไรก็ตาม การประมาณค่าแบบจำลองที่ ๓ มีข้อสังเกตบางประการ คือ ประการแรก ยังมีตัวแปรอิสระบางตัวที่ไม่มีนัยความสำคัญทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์ของความเหลื่อมล้ำของอำนาจ (PDI) ค่าสัมประสิทธิ์ของลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (UAI) และค่าสัมประสิทธิ์ของดัชนีความเป็นประชาธิปไตย ประการที่สอง คือ ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดัชนีความเป็นประชาธิปไตย (DEMO) กับ ความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ (ECOFRE) มีความสัมพันธ์กันเองทางสถิติในระดับที่สูงมาก (ดูตารางที่ ๑ ประกอบ) ปัญหา Multicollinearity ดังได้กล่าวไปแล้วจึงเกิดขึ้น ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหานี้ จึงจัดตัวแปรที่มีผลต่อการอธิบายแบบจำลองน้อยที่สุดออกไป นั่นคือ ตัดตัวแปรความเป็นประชาธิปไตยออกไป ทำให้ได้แบบจำลองใหม่ดังสมการที่ [๖] ดังนี้

$$\text{CPI} = f(\text{GDP_PPP}, \text{PDI}, \text{IDV}, \text{MAS}, \text{UAI}, \text{ECOFRE}) \quad [6]$$

ตารางที่ ๕ ผลการประมาณค่าแบบจำลองที่ ๔

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	สัมประสิทธิ์	$P> t $
CPI	Constant	-3.8717** (-3.71)	0.000
	lnGDP_PPP	0.6063** (4.03)	0.000
	PDI	-0.0083 (-1.06)	0.294
	IDV	0.0227** (3.18)	0.002
	MAS	-0.0200* (-2.49)	0.015
	UAI	-0.0049 (-0.92)	0.358
	ECOFRE	10.2236** (6.53)	0.000
R-squared	0.8781		
Adjusted			
R-squared	0.8673		
F-statistics	114.25		
Sample Size	75		

ที่มา: จากการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป STATA version 10

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๙

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๙๕

ผลจากการประมาณค่าแบบจำลองพบว่า แบบจำลองสุดท้ายนี้มีความสามารถในการอธิบายผล (Adjusted R²) คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๗๓ ส่วนผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ พบว่า ให้ผลการประมาณค่าที่สอดคล้องกับการประมาณค่าในแบบจำลองก่อนหน้านี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ (ECOFRE) มีค่าสูงถึง ๑๐.๒๒๓๖ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับภาพลักษณ์คอร์รัปชัน และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๕๕ หมายความว่า หากกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ มีค่าคงที่ หากความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ (ECOFRE) มีค่าเพิ่มขึ้น ๑ หน่วย จะทำให้โดยเฉลี่ยแล้ว ดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชัน เพิ่มขึ้นถึง ๑๐.๒๒๓๖ หน่วย

แม้ว่าแบบจำลองนี้ ยังคงมีตัวแปรอิสระบางตัวที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของความเหลื่อมล้ำของอำนาจ (PDI) และค่าสัมประสิทธิ์ของลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (UAI) อย่างไรก็ตามแบบจำลองที่ ๔ นี้จะเป็นแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุด

๕. บทสรุป

ในการศึกษาการทุจริตคอร์รัปชัน ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักตั้งคำถามเพื่อหาอธิบายต่อปฏิกิริยาและที่มาของพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน และมุ่งหาแนวทางเพื่อลดการทุจริตคอร์รัปชัน โดยมุ่งเน้นถึงการออกแบบโครงสร้างเชิงสถาบัน ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของตัวละครฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเสนอผลตอบแทน และฝ่ายรับผลตอบแทน ให้ทำการทุจริตน้อยลง เป้าประสงค์ดังกล่าวทำให้มุ่งความสนใจไปที่นโยบายการแก้ปัญหาทุจริตโดยความพยายามที่จะใช้สถาบันที่เป็นทางการ กฎระเบียบ ข้อบังคับ เป็น “เครื่องมือหลัก” ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

อย่างไรก็ดี ในการออกแบบโครงสร้างเชิงสถาบันเพื่อต่อสู้กับการทุจริตคอร์รัปชัน จำเป็นต้องให้ความสนใจและพิจารณาบทบาทของ “กฎระเบียบที่ไม่เป็นทางการ” (informal rules) ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในการตัดสินใจกระทำใดๆ ของผู้คน เช่น วัฒนธรรม (culture) บรรทัดฐานของสังคม (social norms) การประท้วงทางสังคม (social sanctions) ประกอบด้วย

บทความนี้ได้พยายามที่จะอธิบายระดับการทุจริตคอร์รัปชันที่สัมพันธ์กับประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยใช้ข้อมูลสถิติของประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวม ๑๕ ประเทศ โดยนำเอาดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (CPI) มาหาความสัมพันธ์ทางสถิติกับตัวแปรทางเศรษฐกิจ ซึ่งแทนด้วยสถิติผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นต่อหัว ตัวแปรทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งแทนด้วยคะแนนฮอฟสเตด (Hofstede Score) ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index) ดัชนีความเป็นประชาธิปไตย (Democracy Index) ดัชนีความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ (Economic Freedom) ซึ่งสามารถสรุปผลความสัมพันธ์ทางสถิติได้ดังนี้

จากการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ลำดับที่ของสเปียร์แมนระหว่างตัวแปรดังกล่าวส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศเบื้องต้นต่อหัว ดัชนีความเป็นปัจเจกบุคคล ดัชนีสังคมวัฒนธรรม ความเป็นชาย ดัชนีความเป็นประชาธิปไตย และดัชนีความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันหรือความโปร่งใส ในขณะที่ตัวแปรดัชนีความเหลื่อมล้ำของอำนาจ และดัชนีลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันหรือความโปร่งใส

ตัวแปรเหล่านี้ยังมีความสัมพันธ์กันในทางสถิติค่อนข้างสูง คือ มีระดับความเชื่อมั่นตั้งแต่ร้อยละ ๘๕ ขึ้นไปเกือบทั้งสิ้น ทั้งนี้ยกเว้นแต่ตัวแปรดัชนีสังคมวัฒนธรรมความเป็นชาย กับดัชนีลักษณะการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้เขียนบทความนี้ยังได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้กับวิธี ด้วยการสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ จากนั้นทำการประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอย และได้พบว่าตัวแปรด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเหล่านี้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันหรือความโปร่งใสได้ถึงร้อยละ ๘๖.๖๓ โดยตัวแปรที่มีค่าค่าสัมประสิทธิ์ (ซึ่งแสดงผลของตัวแปรดังกล่าวที่มีต่อค่าของดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันหรือความโปร่งใส) เรียงจากค่ามากไปหาน้อย คือ ดัชนีความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ (๐.๒๒๔) ผลผลิตขั้นภายในประเทศเบื้องต้นต่อหัว (๐.๖๐๖) ดัชนีความเป็นปัจเจกบุคคล (๐.๐๒๓) และดัชนีสังคมวัฒนธรรมความเป็นชาย (-๐.๐๒)

จากผลทางสถิติข้างต้น ยืนยันได้ว่าระดับการคอร์รัปชันจะมีค่าลดลงหรือมีความโปร่งใสเพิ่มขึ้นเมื่อประเทศเหล่านั้นมีความเป็นอิสระเสรีในทางเศรษฐกิจ รายได้ต่อหัว และความเป็นปัจเจกบุคคลเพิ่มขึ้น และมีลักษณะสังคมที่มีเน้นความเป็นชายลดลง

แม้ว่าดัชนีที่ใช้ในการศึกษานี้จะขาดความสมบูรณ์ในบางมิติทั้งทางด้านการวัดการทุจริตคอร์รัปชัน และการวัดปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรม แต่ถือได้ว่าผลการวิเคราะห์นี้ เป็นจุดเริ่มต้นที่จะพยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างการทุจริตคอร์รัปชันและประเด็นทางสังคมวัฒนธรรมในเชิงสถิติอย่างเป็นระบบมากขึ้น และอย่างน้อยการวิเคราะห์ในเชิงสถิติก็สามารถจัดปัญหาความ

เอนเอียงได้บ้าง อีกทั้งยังพิสูจน์ให้เห็นได้ในระดับหนึ่งว่า ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมมีบทบาทในการก่อให้เกิดการคอร์รัปชันได้จริง และการวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอย (Regression Equation) ทำให้สามารถแยกแยะได้ว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด

บทความนี้ค้นพบข้อสรุปที่มีนัยสำคัญอย่างน้อยสองประการ คือ ประการแรก ปัจจัยทางวัฒนธรรมของสังคมในมิติต่างๆ มีนัยสำคัญต่อระดับความโปร่งใสของสังคม และประการที่สอง นอกเหนือไปจากปัจจัยทางวัฒนธรรมแล้ว ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ตลอดจนความมีอิสระเสรีทางเศรษฐกิจ รวมถึงระดับความเป็นประชาธิปไตยของสังคมล้วนมีส่วนกำหนดว่าระดับความโปร่งใสของสังคมจะมีมากน้อยเพียงไร

บทความนี้เป็นเพียงความพยายามในระดับเริ่มต้นในการหาตัวแปรหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเครื่องมือในการกำกับดูแลและปราบปรามการคอร์รัปชันต่อไป ยังจะต้องมีการทำงานวิจัยในทิศทางนี้อีกมาก เช่น ภาพความสัมพันธ์ดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่เมื่อเวลาผ่านไป กลุ่มประเทศที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน ศาสนาต่างๆ มีลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้ต่างกันหรือไม่ ความเข้มงวดของการปราบปรามหรือกำกับดูแลการคอร์รัปชันหรือมาตรการที่ต่างกัน มีประสิทธิผลต่อการปราบปรามแตกต่างกันหรือไม่ เป็นต้น

นัยสำคัญของข้อค้นพบที่มีต่อการกำหนดท่าทีและนโยบายในการจัดการกับปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน คือ แม้ว่าจะเป็นที่ยอมรับว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมในมิติต่างๆ จะมีความสำคัญในการกำหนดความรุนแรงของปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน แต่ปัญหานี้มิได้ฝังลึกอยู่ในกระดูกหรือใน DNA ของ

สังคม จนถึงขนาดต้องทำการตัดต่อพันธุกรรม เพราะการคอร์รัปชัน ยังถูกกำหนดโดยปัจจัยด้านอื่นๆ อีกมาก โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ และการเมือง การออกแบบโครงสร้างเชิงสถาบันเพื่อต่อสู้กับปัญหาทุจริตคอร์รัปชันยังคงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต้องมี และการที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในนโยบายต่อสู้กับการทุจริตคอร์รัปชัน จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความมีอิสระเสรีภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ รวมถึงการยกระดับความเป็นประชาธิปไตยของสังคม ซึ่งล้วนเป็นประเด็นที่มีนัยสำคัญที่ผู้กำหนดนโยบายมีอาจมองข้ามได้

เอกสารอ้างอิง

Heij, Cristiaan et al. 2004. *Econometric Methods with Applications in Business and Economics*. New York: Oxford Press University.

_____. 2003a. *Geert Hofstede Cultural Dimensions* (online).

www.geert-hofstede.com, accessed on December 3, 2007.

_____. 2003b. *Geert Hofstede Cultural Dimensions* (online).

www.geert-hofstede.com/hofstede_dimensions.php?culture1=91&culture2=95, accessed on December 3, 2007.

_____. 2007. *TI Corruption Perceptions Index* (online).

www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi, accessed on December 3, 2007.

_____. 2007. *World Economic Outlook Database* (online).

www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2007/02/weodata/index.aspx, accessed on December 5, 2007.

_____. 2007. *The Economist Intelligence Unit's index of democracy* (online).

www.economist.com/media/pdf/DEMOCRACY_INDEX_2007_v3.pdf, accessed on December 5, 2007.

_____. 2007. *Index of Economic Freedom* (online).

www.heritage.org/research/features/index/index.cfm, accessed on December 7, 2007.